

Η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία στο σημερινό σχολείο.

Ένα παράδειγμα: «Θερμαϊκός, η θάλασσά μας»

Σοφία Σαρακινίδου¹, Αναστασία Μαρτιάδου², Μαρία Τσαχουρίδου³

1. Μαθηματικός - 2^ο Γυμνάσιο Περαίας Θεσσαλονίκης
sofisara@sch.gr
2. Χημικός - 2^ο Γυμνάσιο Περαίας Θεσσαλονίκης
tessima@gmail.com
3. Αισθητικής Αγωγής - 2^ο Γυμνάσιο Περαίας Θεσσαλονίκης
tsaxoy@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σημερινή συγκυρία, με το υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα, βρίσκει τα σχολεία μας αδύναμα να ενισχύσουν τους(τις) μαθητές(τριες) με τα εφόδια εκείνα, τα οποία θα τους(τις) κάνουν ικανούς(ές) να αντιμετωπίσουν τη σημερινή πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα, η οποία απαιτεί αυξημένα προσόντα, ώστε να μπορέσει ο άνθρωπος να επιβιώσει όχι μόνο καλύπτοντας τις ανάγκες του παρόντος, αλλά διατηρώντας την ισορροπία των φυσικών συστημάτων του πλανήτη και εξασφαλίζοντας έτσι και τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Η Περιβαλλοντική Αγωγή είναι αυτή, η οποία μπορεί να εκπαιδεύσει τους νέους και τις νέες σε όλα αυτά και επιπλέον να καλλιεργήσει περιβαλλοντική κριτική συνείδηση για οικολογική αειφορία και για ηθική που θα στηρίζει την κοινωνική δικαιοσύνη. Στο πλαίσιο αυτό, εκπονήθηκε το παρόν πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Αγωγής στο 2^ο Γυμνάσιο Περαίας Θεσσαλονίκης, με τίτλο: «Θερμαϊκός, η θάλασσά μας», έχοντας ως κύριο στόχο την αντίληψη της αλληλεξάρτησης της βιωσιμότητας του θαλάσσιου οικοσυστήματος με την κοινωνικοοικονομική ζωή της περιοχής, για μια αειφόρο ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ: Θερμαϊκός κόλπος, θάλασσα Θερμαϊκού, ρύπανση, γαλάζια σημαία, θαλάσσια συγκοινωνία, επέκταση αεροδρομίου Θεσσαλονίκης, αλιεία – διάβρωση – απειλή Θερμαϊκού, βιωσιμότητα, αειφορία

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Σχολικά Προγράμματα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαίδευση, με την ευρεία έννοια, περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες εκείνες, οι οποίες έχουν ως κύριο σκοπό, την επίδραση - με συγκεκριμένο τρόπο - στη σκέψη, στο χαρακτήρα και στη σωματική αγωγή του ατόμου. Είναι σχεδόν από όλους παραδεκτό ότι η διαδικασία της εκπαίδευσης συμβάλλει στην απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και αξιών (όπως ηθική, ειλικρίνεια, ακεραιότητα χαρακτήρα, αίσθηση του δικαίου, αφοσίωση, υπευθυνότητα, κ.τ.λ). Η εκπαίδευση, με την έννοια της θεσμοθετημένης σχολικής αγωγής και μόρφωσης, εκφράζει τον τρόπο κατά τον οποίο οι οργανωμένες κοινωνίες μπορούν να απαντήσουν σε δύο ομάδες κρίσιμων ερωτημάτων. Η πρώτη ομάδα, αφορά στη δυνατότητα

μόρφωσης του ανθρώπινου υποκειμένου και στον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος ωριμάζει και η δεύτερη αφορά στο περιεχόμενο της γνώσης και στον τρόπο με τον οποίο αυτή μεταβιβάζεται από τον έναν άνθρωπο στον άλλο. Στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος, η αγωγή και η μόρφωση του σύγχρονου ανθρώπου οργανώνονται στη βάση μιας προγραμματισμένης διαδικασίας, η οποία περιγράφεται από τους σκοπούς και τους στόχους, το περιεχόμενο, τις μεθόδους, τα μέσα και τον έλεγχο της διδασκαλίας – μάθησης (Ματσαγγούρας, 1996). Το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τα παραπάνω. Μέσα σ' αυτό το παιδαγωγικό τοπίο, πρόβαλε η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕ), με την απόφαση για μια Περιβαλλοντική Αγωγή του συνολικού πληθυσμού, την οποία πήραν οι ηγεσίες της παγκόσμιας κοινότητας στη Διεθνή Διάσκεψη της Τιφλίδας το 1977. Έτσι, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, άρχισε να εφαρμόζεται η Π.Ε. στα σχολεία, προαιρετικά και εκτός ωρολόγιου προγράμματος. Ορόσημο για την εδραίωση και την ανάπτυξη του θεσμού της ΠΕ στην Ελλάδα είναι ο νόμος 1892/90 του ΥΠ.Ε.Π.Θ, ο οποίος ορίζει ότι «η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αποτελεί τμήμα των προγραμμάτων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ότι σκοπός της είναι, να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του, να ευαισθητοποιηθούν για τα περιβαλλοντικά προβλήματα και να δραστηριοποιηθούν με ειδικά προγράμματα, ώστε να συμβάλλουν στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισής τους». Η Π.Ε., με την είσοδό της στο σχολικό περιβάλλον, αποτέλεσε την καινοτομία στην εκπαίδευση. Στη συνέχεια, έγινε προσπάθεια, να ενσωματωθεί στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2000).

Η Διεθνής Διακυβερνητική Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης για το «Περιβάλλον και την Κοινωνία» (UNESCO 1997), διακήρυξε την Π.Ε., ως «Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και τη Βιωσιμότητα». Με τον όρο της βιωσιμότητας – στο βαθμό που αυτός ενσωματώνει και κοινωνιολογικές αναφορές - δόθηκαν τα ερείσματα ενός παιδαγωγικού πλαισίου, όπου η Π.Ε. θα διαμορφώνεται πλέον, σε ένα διαφορετικό επιστημονικό και επιστημολογικό πεδίο (Robotom, 1997). Στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνικής πρακτικής, ο όρος βιωσιμότητα είναι συνδεδεμένος - όχι μόνο με βιολογικά όντα και φυσικά συστήματα, αλλά κυρίως, με τα κοινωνικά συστήματα. Αποτελεί το μέτρο της αποτελεσματικής παρέμβασης των ανθρώπινων κοινωνιών πάνω στη φύση, στον άνθρωπο ως άτομο και στις ιδέες. Στην ουσία, μας υποχρεώνει να συνυψάνουμε τα φυσικά συστήματα με όλες τις ανθρώπινες κοινωνικές δράσεις, οι οποίες παράγουν τα υλικά αγαθά και τις αξίες (Σχίζα, 2008). Στη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ρίο, το 1992, είχαν διατυπωθεί, για πρώτη φορά επίσημα, οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Εκεί, η βιώσιμη ανάπτυξη ορίζεται «ως η ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη, φροντίζοντας τις ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών». Με άλλα λόγια, Αειφόρος ή Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ανθρώπου σήμερα, χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να αντιμετωπίσουν θετικά τις δικές τους ανάγκες.

Στη σημερινή πραγματικότητα, με μια κοινωνία που αντιμετωπίζει μεγάλη οικονομική κρίση και εξαιρετικά πιεστικά περιβαλλοντικά ζητήματα, με ένα σχολείο που έχει υπερβολικές απαιτήσεις και από τους μαθητές(τριες) και από τους διδάσκοντες, είναι αδύναμο, όμως, να εμψυχήσει στους νέους και στις νέες το όνειρο για ένα καλύτερο αύριο, αναδεικνύεται μια γενική περιβαλλοντική, οικονομική, ηθική, κοινωνική και πολιτισμική κρίση, στην οποία η Περιβαλλοντική Αγωγή (ΠΑ) προβάλλει ως επιτακτική ανάγκη, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης και της

αιφορικής διαχείρισης των φυσικών και κοινωνικών πόρων (Σαρακινίδου & Ανανιάδης, 2006). Ενθαρρύνει τους νέους και τις νέες να ασκηθούν σε δίκαιες, συμμετοχικές και συλλογικές λήψεις αποφάσεων, καθώς και στην κριτική ανάλυση των κοινωνικών διεργασιών γενικά και των σχέσεων εξουσίας - ειδικότερα στο πλαίσιο τοπικών κοινωνιών - με κύριο σκοπό, τη διαμόρφωση πολιτών με οικολογική παιδεία και συνείδηση και, επιπλέον, με ενεργό συμμετοχή στην τοπική κοινωνία και θετικές στάσεις και συμπεριφορές προς το περιβάλλον (Φλογαΐτη, 1998). Η στροφή στο φυσικό περιβάλλον είναι απαίτηση των καιρών, για λόγους επιβίωσης και όχι επιλογής, ειδικότερα, όταν η ζωή μιας ολόκληρης περιοχής, στηρίζεται άμεσα στην ύπαρξη ενός φυσικού πόρου, όπως είναι η θάλασσα. Στο πλαίσιο αυτό, υλοποιήθηκε το παρόν πρόγραμμα, στο 2ο Γυμνάσιο Περαιάς Θεσσαλονίκης, με τίτλο: «Θερμαϊκός, η θάλασσά μας». Ένα πρόγραμμα Αγωγής για το Περιβάλλον και την Αειφορία, για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Οι ίδιοι(ες) οι μαθητές(τριες) επέλεξαν το θέμα. Τα κριτήρια επιλογής του ήταν ποικίλα. Από τη μια ήταν η καθημερινή επαφή τους με τη θάλασσα, (κολύμπι, ψάρεμα, βόλτα), χάρη στην άμεση προσβασιμότητά τους από το σχολείο και από το σπίτι τους και από την άλλη ήταν η ανησυχία τους για την ποιότητα του νερού, καθώς και το ενδιαφέρον τους για τη γενικότερη κατάσταση του Θερμαϊκού Κόλπου.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ΠΑ - που θα παρουσιαστεί παρακάτω - εμπλέκει τα περισσότερα μαθήματα που διδάσκονται στο σχολείο.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Για την υλοποίηση του προγράμματος τέθηκαν οι εξής στόχοι: Η ευαισθητοποίηση γενικά σε θέματα περιβάλλοντος. Η γνώση της σπουδαιότητας και πολυπλοκότητας του θέματος σε τοπικό, εθνικό και πλανητικό επίπεδο καθώς και η δική τους εμπλοκή με αυτό. Η ικανότητα να αναλύουν τις αξίες που κρύβονται πίσω από όλα τα ζητήματα, κοινωνικά και περιβαλλοντικά, να διαμορφώνουν τις δικές τους, να έχουν τη δυνατότητα ανάληψης δράσης και ενεργής συμμετοχής για την πρόληψη και την αντιμετώπισή τους. Η κατανόηση του ρόλου της θάλασσας στην ανάπτυξη της περιοχής. Η συνειδητοποίηση της αλληλεξάρτησης της θάλασσας με τους ίδιους και την κοινωνία και η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα που την αφορούν. Η αντίληψη της σημασίας της ύπαρξης Γαλάζιας Σημιαίας στη ζωή ενός τόπου. Η κατανόηση των επιπτώσεων της θαλάσσιας ρύπανσης στη βιωσιμότητα της περιοχής. Η αντίληψη της σχέσης του θαλάσσιου πλούτου με την ποιότητα ζωής της περιοχής. Η δυνατότητα να διακρίνουν τη διαχρονική εξέλιξη του Θερμαϊκού, να παίρνουν θέση, να αναλάβουν τις ευθύνες τους και στη συνέχεια, να αναπτύξουν δράση για μια βιώσιμη ανάπτυξη.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η μέθοδος που εξυπηρετεί τις ανάγκες ενός τέτοιου προγράμματος είναι η μέθοδος *project*, μια εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία οδηγεί στη μάθηση μέσω μιας συγκεκριμένης ακολουθίας ενεργειών και δραστηριοτήτων. Αναφέρεται επίσης και ως μέθοδος των βιωμάτων ή βιωματική – επικοινωνιακή διδασκαλία (Χρυσαφίδης, 1944). Τα στάδια της μεθόδου είναι: Εύρεση και επιλογή του θέματος, στόχοι, καθορισμός υποθεμάτων και χωρισμός σε ομάδες, συλλογή πληροφοριών, έρευνα στο πεδίο, συνεντεύξεις, συναντήσεις και πληροφορίες από έντυπο υλικό και το διαδίκτυο, επεξεργασία του υλικού, σύνθεση, παρουσίαση και αξιολόγηση. Αυτή η μέθοδος επίσης, εξασφαλίζει τη διαθεματική, διεπιστημονική, συστημική και ολιστική προσέγγιση του θέματος, ευνοώντας ταυτόχρονα, τόσο τη συλλογική, όσο και την

εξατομικευμένη διδασκαλία. Επιπλέον καλλιεργεί στάσεις και πολιτισμικό σεβασμό (Αθανασοπούλου & Σαρακινίδου, 2005). Το τελικό αποτέλεσμα της μεθόδου αυτής είναι η ταξινόμηση του συγκεντρωμένου υλικού και η παραγωγή ενός πρωτότυπου προϊόντος, καθώς και η παρουσίαση του προγράμματος που έχει ιδιαίτερη παιδαγωγική αξία, διότι οι συμμετέχοντες(ουσες) μαθητές(τριες) ασκούνται σε πολλές και ποικίλες δεξιότητες.

Για την παρουσίαση του προγράμματος επιλέχθηκε το παιχνίδι ρόλων. Οι μαθητές(τριες) υποδύονται ρόλους συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και φορέων σε συνθήκες που προσομοιάζουν μια προβληματική κατάσταση. Αντιλαμβάνονται έτσι, την πολυπλοκότητα των περιβαλλοντικών ζητημάτων, ενοποιώντας τη γνώση με το συναίσθημα και ταυτόχρονα γεύονται καταστάσεις που συμβαίνουν στην καθημερινή ζωή, τις οποίες τολμούν πλέον ν' αντιμετωπίσουν ενεργά, όταν χρειαστεί (Φλογαΐτη, 1998).

Τέλος, η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο και δυναμικό στοιχείο της υλοποίησης ενός προγράμματος ΠΑ. Εκτός από την αρχική και τελική συστήνεται η συνεχής και διαμορφωτική αξιολόγηση. Με την αξιολόγηση επιδιώκεται η βελτίωση της πορείας του προγράμματος, εκτιμάται ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε κ.ά.. Δεν περιορίζεται στην επίδοση των μαθητών(τριών) μόνο στον γνωστικό τομέα, αλλά, κυρίως, αφορά στην ανάπτυξη ικανοτήτων στο νοητικό και στο συναισθηματικό τομέα, καθώς και στην ποιότητα της εξατομικευμένης και της ομαδικής εργασίας τους (Σαρακινίδου & Φαρμάκης, 2010).

Το παρόν πρόγραμμα υλοποιήθηκε από μια ομάδα 30 μαθητών(τριών), από όλα τα τμήματα της Β' και Γ' τάξης του σχολείου. Στην ομάδα συμμετείχαν τρεις εκπαιδευτικοί, (επιπλέον του ωραρίου τους), με ειδικότητες: Μαθηματικός, Χημικός και Αισθητικής Αγωγής. Οι δίωρες εβδομαδιαίες συναντήσεις της ομάδας γίνονταν εντός και εκτός του χώρου του σχολείου, εκτός σχολικού ωραρίου. Για την ολοκλήρωση του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν 20 συναντήσεις. Χρησιμοποιήθηκαν όλα τα εποπτικά μέσα που διαθέτει το σημερινό σχολείο. Για τη συλλογή πληροφοριών, αξιοποιήθηκε το διαδίκτυο, βιβλία ενημερωτικά και επιστημονικά, περιοδικά, άρθρα εφημερίδων, ενημερωτικά φυλλάδια.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΡΑΣΕΙΣ

Για την υλοποίηση του παρόντος προγράμματος διερευνήθηκαν οι ενότητες: Θερμαϊκός και Ιστορία, Γαλάζια Σημαία, Θερμαϊκός και Ρύπανση, Θερμαϊκός και Μεταφορές, Θερμαϊκός και Τουρισμός, Θερμαϊκός και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Θερμαϊκός και Θεσσαλονίκη, Θερμαϊκός και Πολιτισμός, Θερμαϊκός κι Εγώ

Ακολουθήθηκε η εξής πορεία: στην πρώτη συνάντηση οι μαθητές(τριες) δήλωσαν εγγράφως το λόγο επιλογής του συγκεκριμένου προγράμματος και τις προσδοκίες τους. Είναι σημαντικό, τα μέλη της ομάδας να γνωρίζονται μεταξύ τους καθώς και ο(η) εκπαιδευτικός να γνωρίζει τις προσδοκίες τους (Παπαδόπουλος, 2010). Παίχτηκε επίσης, ένα παιχνίδι γνωριμίας, μέσω του οποίου, έγινε και η ανίχνευση των αρχικών γνώσεων που είχαν για το θέμα (αρχική αξιολόγηση). Στη συνέχεια - με καταγίγισμό ιδεών - διαφάνηκε η ευρύτητα του θέματος και διαπίστωσαν ότι η θάλασσα είναι αλληλένδετο κομμάτι της καθημερινής τους ζωής. Χωρίστηκαν σε ομάδες και προγραμματίστηκε η πορεία του προγράμματος.

Η επόμενη συνάντηση έγινε στην παραλία της Περαίας. Εκεί, οι ομάδες παρατήρησαν, κατέγραψαν και σχεδίασαν καθοδηγούμενες από τα φύλλα εργασίας. Τέθηκε ο προβληματισμός: πώς ήταν ο Θερμαϊκός Κόλπος παλαιότερα και ποια ήταν η ζωή γύρω και στο εσωτερικό του. Ανέλαβαν τη διερεύνηση και με το υλικό που συνέλεξαν από την παραλία, συνέθεσαν αξιόλογα κολάζ με τις υποδείξεις της εκπαιδευτικού της Αισθητικής Αγωγής.

Ακολούθησε προβολή διαφόρων video με θαλασσινά τοπία απ' όλο τον κόσμο και συμπλήρωση σχετικού φύλλου εργασίας. Έγινε εκτενής συζήτηση για τη βιοποικιλότητα και την ποικιλομορφία του χερσαίου και θαλάσσιου οικοσυστήματος της περιοχής. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στα απειλούμενα είδη. Αναφέρθηκαν οι υγροβιότοποι της περιοχής και προγραμματίστηκε εξόρμηση στον υγροβιότοπο της Νέας Αγαθούπολης με ενημέρωση από το υπάρχον εκεί Κέντρο Πληροφόρησης, περιήγηση και παρατήρηση πουλιών.

Ισχυρό κίνητρο και ανατροφοδότηση για τη συνέχιση του προγράμματος, αποτέλεσαν οι επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανατολικού Ολύμπου και Αρναίας, όπου εκεί, οι μαθητές (τριες) εκπόνησαν τα αντίστοιχα προγράμματα των ΚΠΕ και έκαναν τις σχετικές συγκρίσεις με το δικό τους περιβάλλον.

Στη συνέχεια, η ομάδα ασχολήθηκε με το θέμα της Γαλάζιας Σημιαίας. Συζητήθηκαν αναλυτικά οι προϋποθέσεις απόκτησής της. Υπήρξε μεγάλος προβληματισμός και έντονη ανησυχία για την ποιότητα του νερού του Θερμαϊκού, καθώς και η επιφύλαξη για το αληθές των αποτελεσμάτων των αναλύσεων και μετρήσεων από τις Αρχές. Μελετήθηκε εκτενώς το θέμα της ρύπανσης του Θερμαϊκού, τα αίτια και οι συνέπειες. Οι μαθητές(τριες) έπρεπε να αξιολογήσουν πλήθος πληροφοριών, πολλές φορές αντιφατικών, γεγονός που παρουσίασε δυσκολία στην εξαγωγή των συμπερασμάτων ιδιαίτερα σ' αυτό της αντικειμενικότητας των πηγών πληροφόρησης. Έτσι, συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε συνεχώς να φιλτράρουν και να διασταυρώνουν τις πληροφορίες σε οποιαδήποτε μορφή αυτές τους παρέχονται (προφορική, έντυπη, ηλεκτρονική). Αυτό συνέβαλε στην άσκησή τους στον κριτικό στοχασμό και αναστοχασμό, ώστε να είναι ικανοί(ές) να διαμορφώνουν τη δική τους άποψη, να παίρνουν θέση για τα προβλήματα και να προβαίνουν σε συγκεκριμένες επιλογές (Σαρακινίδου & Ελευθεριάδου, 2008)

Ακολούθως, μελετήθηκε το θέμα της θαλάσσιας συγκοινωνίας, της επέκτασης του αεροδρομίου και ιδιαίτερα η σχέση του Θερμαϊκού με τον τουρισμό και τη ζωή της περιοχής. Έτσι, οι μαθητές (τριες) συνειδητοποίησαν τις επιπτώσεις στην οικονομία της περιοχής από την υποβάθμιση του θαλάσσιου οικοσυστήματος. Από τη συζήτηση, αναδείχτηκε η αναγκαιότητα της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο τέλος είδαν τη δική τους σχέση με το ζήτημα του Θερμαϊκού και πήραν τις αποφάσεις τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στο τέλος του προγράμματος, ως αξιολόγηση, προτάθηκε στα παιδιά να παίξουν ένα παιχνίδι ρόλων, μια διερευνητική δραματοποίηση, όπου η ανάληψη του ρόλου τους ζητά να έχουν συνείδηση της διπλής τους υπόστασης. Μέσα από το παιχνίδι ρόλων, αναδείχθηκαν οι γνώσεις που αποκόμισαν, τέθηκαν τα διλήμματα, έγιναν οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις, διαφάνηκαν τα κοινά συμφέροντα. Βιώνοντας την προβληματική κατάσταση, οι μαθητές(τριες) έμαθαν να στοχάζονται, να διαλέγονται,

να συναισθάνονται την ευθύνη, να συνεργάζονται με δημιουργική ευαισθησία, κριτική και πολυπρισματική στάση για να βρουν λύσεις κοινές και κοινωνικά αποδεκτές (Παπαδόπουλος, 2010). Το παιχνίδι δίνει τη δυνατότητα στο παιδί - με τη διερεύνηση - να ανοιχτεί σε εμπειρίες και μέσα απ' αυτές να προσαρμοστεί στην κοινωνική πραγματικότητα. (Piaget, 1971). Ο μαθητής(τρια) μπορεί να μάθει και να κατανοήσει πάρα πολλά μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων, που ίσως, θα ήταν αδύνατο να τα μάθει όλη τη σχολική χρονιά παρακολουθώντας ένα τυπικό μάθημα. Ενδείκνυται λοιπόν, το παιχνίδι ρόλων ως μια από τις πιο ελκυστικές και αποτελεσματικές διδακτικές τεχνικές (Σαρακινίδου, 2005). Το συγκεκριμένο παιχνίδι ρόλων, καταγράφηκε στη συνέχεια, από τους ίδιους(ες) και παρουσιάστηκε στο σχολείο, όπου αξιολογήθηκε θετικά από όλη τη σχολική κοινότητα που το παρακολούθησε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

«Ο Θερμαϊκός η θάλασσά μας» ήταν ένα πρόγραμμα, το οποίο κράτησε το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων μαθητών(τριων) και εκπαιδευτικών καθ' όλη τη διάρκειά του, τόσο με την ποικιλία των υποθεμάτων του, όσο και με τις διάφορες δραστηριότητες που έγιναν για την προσέγγισή του, καθώς και με τη διαθεματική του προσέγγιση (Αθανασοπούλου & Σαρακινίδου, 2005)

Παρόλο το ενδιαφέρον όμως, υπήρχε μεγάλη δυσκολία στις συναντήσεις της ομάδας. Ο χρόνος συνάντησης - πάντα μετά το τέλος των μαθημάτων - δε βοήθησε να ασχοληθούμε με άνεση και την απαιτούμενη διάθεση. Οι συναντήσεις - εκτός ωραρίου και εκτός σχολείου - δε βοήθησαν πολύ, διότι ήταν αδύνατο να βρεθεί όλη η ομάδα ταυτόχρονα. Παρατηρήθηκε λοιπόν το φαινόμενο: η πολυπληθής ομάδα να συναντιέται τμηματικά, με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα συντονισμού. Λόγω «δυσκαμψίας» της ομάδας στο συγκεκριμένο πλαίσιο της σχολικής πραγματικότητας, δεν υλοποιήθηκαν κάποιες από τις επισκέψεις που προγραμματίστηκαν για καλύτερη ενημέρωση.

Τα φύλλα εργασίας που δόθηκαν, βοήθησαν στη διερεύνηση του θέματος. Τους οδήγησαν σε έναν κλιμακούμενο προβληματισμό και ταυτόχρονα τους καθοδηγούσαν να συνεχίσουν. Αποκτώντας την εμπειρία της διερεύνησης ενός ζητήματος, της διαμόρφωσης άποψης, της διατύπωσης αυτής, καθώς και της ικανότητας υπεράσπισης της δημόσια ενίσχυσαν κύρια την αυτοεκτίμησή τους, που είναι ένας από τους βασικότερους στόχους της εκπαίδευσης (Σαρακινίδου & Ανανιάδης, 2006)

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να πούμε, πως ικανοποιήθηκαν οι περισσότεροι από τους στόχους που τέθηκαν για το πρόγραμμα. Οι μαθητές(τριες) έμειναν ικανοποιημένοι(ες), τόσο με τη διαδικασία και τη μεθοδολογία του προγράμματος, όσο και μ' αυτά που αποκόμισαν. Στην αξιολόγηση στο τέλος του προγράμματος, δήλωσαν την επιθυμία τους να υλοποιήσουν πρόγραμμα ΠΑ και την επόμενη σχολική χρονιά.

Πιο σημαντικό όμως, είναι ότι όλοι(ες) έδειξαν αρκετά αποφασισμένοι(ες) για την περιφρούρηση της υγείας του οικοσυστήματος του Θερμαϊκού Κόλπου συναισθανόμενοι(ες) ότι η επιβίωσή τους και το μέλλον του τόπου τους εξαρτάται άμεσα από τη βιωσιμότητά του.

Τέλος, η συγκεκριμένη εμπειρία, όπως και αυτή των προηγούμενων χρόνων, έδειξε ότι η ΠΑ παραμένει επίκαιρη, το ενδιαφέρον των μαθητών(τριών) και των εκπαιδευτικών σταθερό, ενώ η λειτουργία του νέου σχολείου δεν ευνοεί, αλλά αντίθετα

πιέζει ολοένα και περισσότερο. Σε μια περίοδο πολλαπλών κρίσεων σε όλα τα επίπεδα, το σχολείο επιβάλλεται, για ένα λόγο επιπλέον, υλοποιώντας αντίστοιχα προγράμματα ΠΑ., να ευαισθητοποιήσει τους(ις) μαθητές(τριές) του να αναπτύξουν ποικίλες δεξιότητες, να τους(ις) εκπαιδεύσει να υιοθετήσουν αξίες, στάσεις, ν' αποκτήσουν γνώσεις, οι οποίες θα τους(ις) κάνει ικανούς(ές) να διαχειριστούν αειφορικά τους φυσικούς πόρους για τη δική τους επιβίωση και για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασοπούλου Ζ. & Σαρακινίδου Σ. (2005:887-895) Ένα διαθεματικό σχέδιο δράσης στην εκπαίδευση ενηλίκων: «οι Πυραμίδες». Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας. *Πρακτικά 1Α' Διεθνούς Συνεδρίου*, Ρόδος
- Ματσαγγούρας Η. (1996). *Η εξέλιξη της Διδακτικής, Επιστημολογική Θεώρηση*. Αθήνα. Gutenberg.
- Παπαδόπουλος Σ. (2010). *Παιδαγωγική του Θεάτρου*. Αθήνα. Σ. Π. Παπαδόπουλος
- Piaget J. (1971). Response to Brian Sutton – Smith. Στο R.E. Herron & B. Sutton-Smith (Eds), *Child's Play* (pp. 337-339). London: Wiley
- Robotom I. (1997). A Review of Contemporary Australian Environmental Education Initiatives, in UNESCO & the Government of Greece, proceedings of the Thessaloniki International Conference, pp.408 – 411
- Σαρακινίδου Σ. (2005). «Έδαφος: Μήτρα Ζωής», 2^ο Περιβαλλοντικό Συνέδριο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Σαρακινίδου Σ. & Ανανιάδης Π. (2006). Ο καταναλωτής : ένα διαθεματικό σχέδιο δράσης στην εκπαίδευση ενηλίκων. 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Περιβάλλοντος: cd. Κόνιτσα
8. Σαρακινίδου Σ. & Ελευθεριάδου Δ. (2008). Η ΠΕ στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ένα παράδειγμα. 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΠΕΕΚΠΕ:cd. Ναύπλιο
- Σαρακινίδου Σ. & Φαρμάκης Ι. (2010). Το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας στο δρόμο για την αειφορία. Ένα παράδειγμα:«Ενέργεια, εσύ είσαι η ζωή μου». 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΠΕΕΚΠΕ:cd. Γιάννενα
- Σχίζα Κ.(2008). *Συστημική Σκέψη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα. Χ. Δαρδανός
- Unesco . (1978). Rapport final" Conférence Intergouvernementale sur l' Ere. Tbilissi. 14-26 Oct 1977. Paris. Unesco
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. (1992). *Εγχειρίδιο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα. ΟΕΔΒ.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2000). *Έργο-Μελέτη για την Ενσωμάτωση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα Αναλυτικά Προγράμματα*.
- ΦΕΚ (1990). Νόμος 1892, άρθρο 111, παρ. 13, ΦΕΚ 101/31-7-90, τ.α'.
- Φλογαίτη Ε. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα
- Χρυσ αφίδης Κ. (1994) «Βιοματική – Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο». Αθήνα. Gutenberg